

УДК 343.14

А. О. Ляш

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права та процесу
(Київський національний університет культури і мистецтв)*

В. М. Ліщенко

кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Надійна і ефективна охорона конституційних прав, свобод та законних інтересів людини в Україні є пріоритетним завданням держави і її правоохоронних та правозахисних органів.

За роки незалежності зроблено немало в напрямку реформування правової системи держави, прийнято новий кримінальний та кримінальний процесуальний кодекси України, Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", інші закони.

Реалізація прав, свобод та законних інтересів учасників процесу за новим КПК України потребує значних зусиль усіх державних органів і в першу чергу органів, уповноважених законом на виконання завдань кримінального провадження. Основним змістом кримінально-процесуальної діяльності є робота з доказами, а саме їх збирання, перевірка, оцінка, прийняття рішення та його обґрунтування.

Поняття доказів та проблеми доказування у кримінальному процесі розглядали у своїх працях такі українські вчені як, Ю. І. Азаров,

Ю. П. Аленін, С. А. Альперт, В. П. Бахін, В. І. Бояров, Т. В. Варфоломеєва, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, А. Я. Дубинський, В. С. Зеленецький, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Є. Г. Коваленко, І. П. Козаченко, В. С. Кузьмичов, В. К. Лисиченко, Є. Д. Лук'янчиков, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко, М. В. Салтєвський, С. М. Стахівський, В. М. Тертишник, Л. Д. Удалова, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило та інші.

Однак попри це ступінь наукової розробленості поняття доказів недостатній і потребує удосконалення.

Метою цієї статті є дослідження історичного розвитку і сучасний стан поняття доказів у кримінальному процесуальному провадженні.

Наукова дискусія навколо розуміння доказів бере свій початок з часів старого Риму (кінець III – середина VI століття), із запровадженням детального регулювання процесуальних дій суду з розслідування злочину і досить суворих правил формальної оцінки доказів [1, с. 106]. Під доказом – "probation" – тоді розуміли власне доказ, засіб доказування і судове слідство [2, с. 260]. Тоді ж законні докази – "probation", які були різних видів, почали відрізняти від доказів як логічних суджень, тобто аргументів ("argumentum") [2, с. 51]. Розвиток римського права і його апробація державами Європи [3, с. 182-185], безумовно, вплинула і на становлення інституту доказового права на Русі, де перші згадки про докази пов'язують з "Руською Правдою" [4, с. 588]. В українському праві знайшли відображення правила збирання і використання доказів "Руської Правди", "Псковської судної грамоти", Судебників, Литовських статутів, збірок магдебурзького права, "Прав, за якими судиться малоросійський народ", законодавчих актів Російської імперії XVIII–XIX століть. Доказами на Русі в цей період були показання сторін і свідків ("послухів" та "видоків"),

письмові документи (грамоти), речові докази, божий суд (поєдинок, клятва, іспит залізом і водою) [3, с. 185].

В існуючому зараз кримінально-процесуальному доказуванні є елементи минулого, тому ми підтримуємо М. С. Таганцева, який наголошує: якщо ми бажаємо вивчити який-небудь юридичний інститут, що існує зараз, то для власного правильного його розуміння повинні прослідкувати його історичну долю, приводи, через які він з'явився, і зміни, яким піддався він у своєму історичному розвитку [5, с. 21].

У своїх працях Я. І. Баршев, В. А. Ліновський, В. Д. Спасович розглядали систему законних доказів, серед яких власне доказами або досконалыми чи повними доказами вважали джерела пізнання (дослідження) злочину, на яких базується безумовна впевненість у дійсності певних обставин, і від яких вони відокремлювали недосконалі (неповні) докази, напівдокази (улики – рос.) [6, с. 52; 7, с. 64-65; 8, с. 9-10]. Під впливом формальної (легальної) системи оцінки доказів та зумовлених нею поглядів на докази перебував і О. Ф. Кистяківський, який і після скасування її правил Статутом кримінального судочинства 1864 р., підкреслював, що, хоча правила старої теорії законних доказів зведені до значення лише логічних правил, вони є корисними для будь-якого судді, якого закон зобов'язує формувати власне переконання у справі все ж таки на підставі доказів [9, с. 86].

І. Я. Фойницький, відзначаючи значні переваги теорії вільної оцінки доказів над формальною, під доказом став розуміти сукупність засад впевненості в дійсності або недійсності обставини, яка підлягає судовому встановленню у певній справі. До цієї сукупності він включав як засоби доказування або доказовий матеріал, так і сам процес доказування зі збиранням, перевіркою і оцінкою доказів [10, с. 194]. При цьому він

доводив, що в основу розподілу доказів і напівдоказів покладено їхні джерела, а тому зі скасуванням формальної оцінки доказів такий розподіл стає застарілим і має лише історичне значення. Дійсно, запровадження нової системи оцінки доказів поклато край тому вигляду класифікації доказів і напівдоказів, що існував за умов наперед встановленої законом сили тих чи інших доказів, але, як видається, зазначена класифікація трансформувалася в існуючий зараз розподіл доказів на прямі і непрямі, і має як теоретичну, так і практичну цінність. Непрямі обвинувальні докази окремі автори називали напівдоказами [11, с. 305]. Проте, більше прихильників справедливо отримала позиція, за якою докази і процес доказування відрізняються між собою, оскільки доказами є факти, що переконують в існуванні обставин предмета судового пізнання [12, с. 133], або увесь той фактичний матеріал, яким слідство і суд оперують в процесі своєї діяльності з розслідування і розгляду кримінальних справ [13, с. 287-288], а доказування – це мистецтво розпоряджатися доказами [10, с. 85] чи користування доказами для з'ясування обставин кримінальної справи [13, с. 295]. У сучасній процесуальній науці така позиція є загально прийнятою але вчені продовжують мати різні погляди на розуміння доказів та їх джерел у кримінальному процесі і вкладають у ці поняття різний зміст.

До прийняття Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік 1958 року [14] панувала думка, що доказом є, поперше, джерело відомостей про факти, якими встановлюються або спростовуються обставини, що мають значення для правильного вирішення кримінальної справи (наприклад, показання свідка А.), по-друге, самі факти, якими встановлюються або спростовуються обставини, що мають значення для справи, і містяться в цьому ж показанні свідка А. (наприклад, факт наявності ворожнечі між потерпілим і обвинуваченим)

[15, с. 111]. Такий підхід був зумовлений тим, що кримінально-процесуальний закон не давав визначення поняття доказу, а наводив лише перелік джерел доказів (ст. 58 КПК УРСР 1927 року) [16].

Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік 1958 року (ч. 1 ст. 16) [14] і КПК УРСР 1960 року (ч.1 ст.65 КПК) [17] закріпили поняття доказів у кримінальній справі. Це визначення дало підстави С. О. Голунському, П. А. Лупинській, Ц. М. Каз та багатьом іншим процесуалістам стверджувати, що доказами є лише фактичні дані, факти, якими встановлюються або спростовуються обставини, що мають значення для справи, але не джерела відомостей про ці дані [18, с. 144–153; 19, с. 121–122; 20, с. 23–25].

Водночас В. Д. Арсен'єв, О. І. Трусов, Ф. Н. Фаткуллін та інші автори, навпаки, стверджували, що доказами, по-перше, слід вважати фактичні дані, на основі яких встановлюється злочин або його відсутність, винуватість або невинуватість особи в його вчиненні та інші обставини справи, від яких залежить ступінь відповідальності цієї особи, а, по-друге, – джерела відомостей про такі дані, оскільки вони встановлюються: показаннями свідка, показаннями потерпілого, показаннями підозрюваного, показаннями обвинуваченого, висновком експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій та іншими документами [21, с. 182; 22, с. 48–51; 23, с. 98–99].

Іншу позицію зайняла група процесуалістів, які розуміли доказ як нерозривну єдність фактичних даних і процесуальної форми, в яку ці дані втілені [24, с. 197-207; 25, с. 26; 26, с. 121]. В літературі останніх років майже не йдеться про докази як факти реальної (об'єктивної) дійсності, що було притаманно, за твердженням Ю. К. Орлова, періоду "донаукового (архаїчного) тлумачення доказів" [27, с. 35].

▪ Поняття доказів у кримінальному процесі / А. О. Ляш, В. М. Ліщенко // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12laoukr.pdf>.

У працях Є. Г. Коваленка, М. М. Михеєнка, С. М. Стахівського переконливо доведено, що під час кримінально-процесуальної діяльності слідчі, прокурори і судді оперують не фактами як явищами і подіями реальної дійсності, які об'єктивно не можна приєднати до кримінальної справи, а лише відомостями про них (в тому числі й про властивості предметів матеріального світу), які зафіксовані у встановленому законом порядку в протоколах слідчих та судових дій [28, с. 38-39; 29, с. 120-124; 30, с. 76-80]. Обстоюючи цю наукову позицію Ю. П. Аленін, Т. В. Лукашкіна і М. М. Стоянов слушно критикують спроби повернутися до розуміння доказів лише як судових доказів – фактів [31, с. 243-244]. Як справедливо зазначає Ю. М. Грошевий, визнання доказами лише тих фактичних даних, які представлені в суді, нівелює взагалі здійснення доказування органами досудового розслідування, а також прокурора [32, с. 7].

Аналіз трьох розглянутих основних концепцій про поняття доказів у кримінальному процесі показує, що в одних випадках їх розуміють як джерела доказів, в інших – як самі докази чи один з їх видів. Цю суперечність, на наш погляд, необхідно вирішувати шляхом правильного і системного підходу до визначення поняття кримінально-процесуальних доказів, їх джерел і видів.

Основу гносеологічної характеристики поняття доказів складає філософське вчення про відображення як загальну властивість матерії [33, с. 20-30], в результаті якого відбувається залишення слідів будь-якого злочину на предметах матеріального світу і в свідомості людей. За допомогою слідів, що збереглися, стає можливим встановлення обставин, що мають значення для правильного вирішення кримінальної справи. Тому органи досудового розслідування і суд повинні виявити, знайти сліди, що

залишилися, дослідити їх, привести в належну процесуальну форму і потім використовувати як докази у кримінальній справі. Як і будь-яке відображення, доказ завжди складається з образу того, що відображається, і форми, тобто способу існування і прояву відображення. У зв'язку з цим є не точною позиція тих учених, які розуміють під доказами тільки зміст відображення, – факти, відомості (фактичні дані) про обставини кримінальної справи. Відомості про обставини злочину, що збереглися в свідомості людей і на предметах матеріального світу, можуть бути використані як докази під час провадження у кримінальній справі, лише якщо вони містяться в зазначених у законі формах. Як правильно зазначає Р. Костенко, джерелом доказів є такий носій, в якому знаходиться доказ, що складається з відомостей і процесуальної форми [34, с. 90].

Якщо не враховувати в доказах встановлену законом форму існування відображення, то тоді вони стають лише слідами злочину, що об'єктивно збереглися.

За так званого "подвійного" розуміння доказів, крім того, спостерігається логічна суперечність, яка полягає в ототожненні самого поняття і його складових елементів. І фактичні дані, які є змістом відображення, і їх джерела, які є процесуальною формою, кожні окремо визнаються доказами у кримінальній справі. У цьому випадку порушуються логічні закономірності, пов'язані з існуванням складових елементів єдиного поняття. Наявність одного з елементів доказу не може підміняти його самого. Тому складові елементи поняття доказу, його зміст і процесуальна форма не можуть кожен окремо являти собою вказане поняття.

Більш послідовними у своїй концепції є прихильники "єдиного" розуміння доказів. Враховуючи вплив процесу відображення на утворення

доказів, вони підкреслюють, що кожний доказ має дві сторони – зміст і форму. Змістом відображення в доказі є наявні в ньому фактичні дані, тобто відомості про факти, а формою, способом існування і прояву відображення – джерело фактичних даних [35, с. 551]. Така конструкція дозволяє більш аргументовано визначати доказ в кримінальному процесі як органічну єдність фактичних даних (інформації, відомостей про обставини вчиненого злочину) і їх процесуальних джерел [36, с. 223], одержаних з обов'язковим дотриманням процесуальної форми. Наприклад, відомості про особу обвинуваченого можуть бути одержані у формі показань свідка, який знає обвинуваченого, або у формі документа – характеристики з місця роботи цього обвинуваченого.

Доказ покликаний виконувати роль особливого "посередника" як між суб'єктом і об'єктом пізнання, так і у взаємодії усіх суб'єктів кримінально-процесуального доказування, до того ж "посередника" водночас і в їхній розумовій діяльності, і в їхніх діях, що мають зовнішній прояв. Зрозуміло, що задовольнити одночасно всі умови здатний лише доказ, який розуміється як органічна єдність знань, які в ньому містяться, про предмет пізнання (відомостей про факти) та їх матеріального носія (джерела).

Лише у єдності свого змісту (відомостей про факти) і належної процесуальної форми його отримання і збереження (джерела) доказ може слугувати легітимним засобом доказування. Не випадково законодавець після того, як у частині 1 ст.65 КПК "Докази" навів легальне визначення доказів, у частині 2 цієї ж статті, веде мову про показання свідка, показання потерпілого, показання підозрюваного, показання обвинуваченого, висновки експерта, речові докази, протоколи слідчих і судових дій, протоколи з відповідними додатками, складені уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових

заходів, та інші документи [17]. Краще органічно поєднати у визначенні доказу його зміст і форму існування, й так, щоб це сприйняла слідча і судова практика, майже неможливо. Тому наявність нормативного визначення поняття доказів у статті 65 чинного КПК М. А. Погорецький слушно вважає великим досягненням вітчизняного кримінального процесу [37, с. 34].

Іншу думку обстоює В. П. Гмирко, який тлумачить доказ як складну юридичну конструкцію, в системі якої є пізнавальний, інформаційний і нормативний блок елементів, акцентує увагу на відсутності жодної практичної та наукової потреби зберігати в законі "загальне" поняття процесуальних доказів, так само і визначати в ньому вичерпний перелік їх видів, оскільки набагато важливішим є зафіксувати у правових нормах критерії недопустимості доказів і визначити зрозумілі процедури вирішення питань їх допуску [38, с. 104-105]. Проте, на наш погляд, одне не виключає іншого. В перспективі в нормах процесуального права може бути сформульоване як більш досконале загальне визначення поняття доказу, так і його основних гносеологічних, інформаційних та юридичних властивостей з фактичним закріпленням так званого "складу доказу", а також наведено й перелік видів доказів, який традиційно має бути вичерпним і пов'язуватися з різними видами процесуальних джерел доказів.

Як відомо процесуальне джерело доказів є визначена законом процесуальна форма існування доказу і збереження його системних властивостей як складного юридичного явища. При цьому на абстрактно-теоретичному рівні внутрішній сутнісний зміст доказу, який представники перших двох наукових позицій вважають власне доказом, і його зовнішня процесуальна форма, яка першими виводиться за межі структури доказу як

▪ Поняття доказів у кримінальному процесі / А. О. Ляш, В. М. Ліщенко // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12laoukr.pdf>.

його джерело, а другими помилково ототожнюється із доказом, можуть досліджуватися як різнопланові явища. Але в практичній площині слідчої і судової діяльності вони є одним нерозривним ланцюгом, оскільки, як переконливо вказує М. А. Погорецький, доки фактичні дані не отримані з будь-яких джерел інформації, не закріплені у визначеній законом процесуальній формі й не визнані доказами уповноваженою особою (органом дізнання, слідчим чи судом), доти доказів ще немає, а тому й немає їх джерел [39, с. 84]. І це так. Суттєвою є й згадка в законі про те, що як кримінально-процесуальні докази можуть сприйматися лише відомості, на підставі яких встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність (провину – прим. авт.) особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ч. 1 ст. 65 КПК) [17]. Характеризуючи собою ознаку належності доказів, законодавець не дозволяє залучати до сфери доказування відомості, які не мають значення для кримінальної справи.

У новому КПК України [40], як і в КПК 1960 р. поняття доказів цілком правильно пов'язано з потребою встановити обставини, що належать до предмета доказування у кримінальній справі. Разом з тим в новому КПК пропущено займенник "будь-які"¹, що, на наш погляд, є певним недоліком, адже під час доказування мають бути використані усі наявні у справі (будь-які) докази: прямі і непрямі (побічні), обвинувальні і виправдувальні тощо. Так наприклад, зроблено в КПК Російської Федерації (ч. 1 ст. 74) де зазначено: "Доказами у кримінальній справі є будь-які (любые – рос.) відомості, ..." [42].

¹ Частка «будь-» уживається для написання складних прислівників на позначення всякого місця, часу, напрямку, а також займенників, що означають «все одно хто (що)», «байдуже який», наприклад: будь-де, будь-коли, будь-куди; будь-хто, будь-який [41, с. 81].

Крім того, назву ст. 84 нового КПК "Докази" необхідно доповнити словами "і їх процесуальні джерела".

Таким чином загальне поняття "доказ" повинно бути юридичною конструкцією, яка акумулює в собі основні характеристики і вимоги, властиві доказу як системі взаємопов'язаних елементів (належність, достовірність, допустимість і достатність для прийняття певного процесуального рішення чи вирішення кримінальної справи), комплекс яких і дозволяє говорити про доказ.

Опираючись на пропозиції В. С. Балакшина, М. М. Михеєнка, С. М. Стахівського [43, с. 46-47; 29, с. 97; 30, с. 171-172], пропонуємо сформулювати назву статті і визначення поняття доказів в статті 84 нового КПК у такій редакції: "Докази і їх процесуальні джерела". Доказами в кримінальному провадженні є будь-які фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Список використаних джерел

1. Косарев А. И. Римское право / А. И. Косарев. – М. : Юрид. лит., 1986. – 160 с.
2. Бартошек М. Римское право: (Понятия, термины, определения) / М. Бартошек; [пер. с чешск.]. – М. : Юрид. лит., 1989. – 448 с.
3. Куценко О. Докази і доказування у праві середніх віків (феодалному праві) / О. Куценко. – Вісник прокуратури. – 2012. – № 4-5. – С. 182-188.

4. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права / М. Ф. Владимирский-Буданов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – 640 с.

5. Таганцев Н. С. Курс русского уголовного права: Учение о преступлении. Часть общая / Н. С. Таганцев. – СПб. : Тип. М.М. Стасюлевича. – Кн. 1. – 1874. – 292 с.

6. Баршев Я. И. Основания уголовного судопроизводства с применением к российскому уголовному судопроизводству: / Сочинение ординарного профессора уголовных и полицейских законов в императорском Санкт-Петербургском университете доктора прав Я. Баршева 1841 г. / Я. И. Баршев; научн. ред. В. В. Крылов. – М. : ЛексЭст, 2001. – 240 с. – (Сер. "Антология криминалистики").

7. Линовский В. А. Опыт исторических изысканий о следственном уголовном судопроизводстве в России: Сочинение профессора Ришельевского лицея Владимира Линовского 1849 г. / В. А. Линовский; научн. ред. В.В. Крылов. – М. : ЛексЭст, 2001. – 222 с. – (Сер. "Антология криминалистики").

8. Спасович В. Д. О теории судебно-уголовных доказательств в связи с судоустройством и судопроизводством: / Публичные лекции, читанные в зале императорского Санкт-Петербургского университета (1861 г.) / В. Д. Спасович; научн. ред. В. В. Крылов. – М. : ЛексЭст, 2001. – 112 с. – (Сер. "Антология криминалистики").

9. Кистяковский А. Ф. Общая часть уголовного судопроизводства: / Лекции, читанные в императорском университете Св. Владимира (1874 г.) А. Ф.Кистяковским / А. Ф.Кистяковский; предисловие и научн. ред.: Баулин О. В., Карпов Н. С., Радецкая В. Я. – К. : Изд-во Сергея Семенко, 2005. – 118 с.

10. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства [в 2-х т.]. / И. Я. Фойницкий; [Печат. по 3-му изд., Спб, 1910 г.; Общ. ред., послесл., прим., кратк. биограф. сведения А. В. Смирнова]. – СПб. : Альфа. – 1996. – Т. 2. – 1996. – 606 с.
11. Вышинский А. Я. Теория судебных доказательств в советском праве / А. Я. Вышинский. – М. : Госюриздат, 1950. – 308 с.
12. Владимиров Л. Е. Учение об уголовных доказательствах / Л. Е. Владимиров; [печатается по 3-му изд. 1909 г.]. – Тула : Автограф, 2000. – 464 с.
13. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса: [в 2 т.]. – Т. 1 / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1968-1970. – Т. 1. – 1968. – 470 с.
14. Основы уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик. Закон от 25 декабря 1958 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1959. – №1. – Ст. 15.
15. Лукашевич В. З. О понятии доказательства в советском уголовном процессе / В. З. Лукашевич // Изв. вузов. Правоведение. – 1963. – № 1. – С. 110-119.
16. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР. – Х. : Наркомюст УСРР, 1928. – 127 с.
17. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
18. Голунский С. А. Вопросы доказательственного права в основах уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик / С. А. Голунский // Вопросы судопроизводства и судоустройства в новом законодательстве Союза ССР / под ред. С.А. Голунского. – М. : Госюриздат, 1959. – С.122-160.

19. Лупинская П. А. О проблемах теории судебных доказательств / П. А. Лупинская // Советское государство и право. – 1960. – № 10. – С.121-124.
20. Каз Ц. М. Субъекты доказывания в советском уголовном процессе / Ц. М. Каз. – Саратов : Саратов. ун-т, 1960. – 106 с.
21. Ульянова Л. Т. Оценка доказательств судом первой инстанции. – М. : Госюриздат, 1959. – 167 с.: [Рецензия] / В. Д. Арсеньев // Изв. вузов. Правоведение. – 1961. – № 2. – С.181-183.
22. Трусов А. И. Основы теории судебных доказательств (краткий очерк) / А. И. Трусов– М. : Госюриздат, 1960. – 176 с.
23. Фаткуллин Ф.Н. Общие проблемы процессуального доказывания / Ф.Н. Фаткуллин– Казань: Казан. ун-т, 1976. – 206 с.
24. Теория доказательств в советском уголовном процессе / отв. ред. Н. В. Жогин. – М. : Юрид. лит-ра, 1973. – 735 с.
25. Карнеева Л. М. Доказательства в советском уголовном процессе: [учеб. пособие] / Л. М. Карнеева. – Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1988. – 68 с.
26. Кокорев Л. Д. Уголовный процесс: доказательства и доказывание / Л. Д. Кокорев, Н. П. Кузнецов. – Воронеж : Воронеж. ун-т, 1995. – 272 с.
27. Орлов Ю. К. Основы теории доказательств в уголовном процессе: [научно-практическое пособие] / Ю. К. Орлов– М. : Проспект, 2001. – 141 с.
28. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: [підручник] / Є. Г. Коваленко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 631 с.
29. Михеенко М. М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве / М. М. Михеенко. – К. : Вища школа, 1984. – 134 с.

30. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування: [монографія] / С. М. Стахівський– К.: Терно-граф, 2005. – 272 с.
31. Кримінально-процесуальне право України: [підручник] / за заг. ред. Ю. П. Аленіна. – Х. : Одісей, 2009. – С.214-324.
32. Грошевий Ю. Проблеми реформування кримінального судочинства / Ю. Грошевий // Право України. – 2009. – № 2. – С.4-10.
33. Шейфер С. А. Собираание доказательств в советском уголовном процессе: методические и правовые проблемы / С. А. Шейфер. – Саратов: Саратов. ун-т, 1986. – 171 с.
34. Костенко Р. Доказательства в уголовном процессе / Р. Костенко // Уголовное право. – 2003. – № 3. – С. 89-90.
35. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.
36. Курс советского уголовного процесса. Общая часть / под ред. А. Д. Бойкова, И. И. Карпеца. – М. : Юрид. лит., 1989. – 640 с.
37. Погорецький М. Новий КПК України: політичні, теоретичні та юридичні питання / М. Погорецький // Право України. – 2009. – № 2. – С.29-35.
38. Гмирко В. Легальне визначення "загального" поняття доказів: чи зберігати у новому КПК / В. Гмирко // Право України. – 2003. – № 11. – С.101-106.
39. Погорецький М. Про співвідношення джерел фактичних даних і джерел доказів у кримінальному процесі / М. Погорецький // Право України. – 2009. – № 1. – С.80-85.

40. Кримінальний процесуальний кодекс України // Голос України. – 2012. – № 90-91.

41. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / за заг. ред. В.В. Дубічинського. – Х. : Школа, 2009. – 1008 с.

42. Безлепкин Б. Т. Комментарий к уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный) / Б. Т. Безлепкин. – [9-е изд., перераб. и доп.] – М.: КНОРУС, 2010. – 668 с.

43. Балакшин В. Понятие доказательств в уголовном процессе / В. Балакшин // Законность. – 2005. – № 2. – С.43-47.

Ляш А. О., Ліщенко В. М.

Поняття доказів у кримінальному процесі

Розглянуто історичний розвиток поняття доказів у кримінальному процесі. Пропонується визначення доказів у кримінальному провадженні як будь-яких фактичних даних, отриманих у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню

Ключові слова: докази, доказування, кримінальний процес, слідчий суддя

Ляш А. А., Ліщенко В. Н.

Понятие доказательств в уголовном процессе

Рассмотрено историческое развитие понятия доказательств в уголовном процессе. Предлагается определение доказательств в уголовном

производстве как любых фактических данных, полученных в предусмотренном Уголовным процессуальным кодексом Украины порядке, на основании которых следователь, прокурор, следственный судья и суд устанавливают наличие или отсутствие фактов и обстоятельств, имеющих значение для уголовного производства и подлежат доказыванию

Ключевые слова: доказательства, доказывание, уголовный процесс, следственный судья

Lyash A. A., Lishchenko V. M.

The notion of evidence in criminal proceedings

The historical development of the concept of evidence in criminal proceedings is considered. A definition of evidence in criminal proceedings is proposed as any evidence obtained in provided by the Criminal Procedure Code of Ukraine order on which the prosecutor, the investigating judge and the court determines the presence or absence of facts and circumstances relevant to the criminal proceedings and to be proved

Key words: evidence, proofs, criminal proceedings, investigating judge